

MJERE INTEGRACIJE BIVŠIH VOJNIKA NACIONALNE NARODNE ARMIIJE (NVA) U BUNDESWEHR

Ingo Schadt

UDK: 355.1(430.1:430.2)
355.3(430.1:430.2)

Priopćenje sa znanstvenog skupa
Primljeno: 27.03.2001.
Prihvaćeno: 17.04.2001.

1. UVOD

Preuzimanje pripadnika vojske komunističkog, totalitarnog društvenog sustava u već postojeću vojsku demokratske države povijesno je jedinstven slučaj. Kod ovog čina nije samo riječ o transformaciji oružanih snaga jedne države u okviru demokratiziranja te države. Štoviše, riječ je o načelnom pitanju: mogu li se pripadnici vojske jedne države koja je Saveznu Republiku Njemačku promatrala kao "ratnog protivnika" i koji su dobili odgovarajući odgoj, preuzeti u Bundeswehr.

Politički je odgovor glasio: da, pod određenim uvjetima.

TABLICA 1 Ljudstvo bivše NVA nepodobno za primanje u Bundeswehr

Ne preuzimaju se vojnici

- iz pograničnih snaga bivšeg DDR-a
- oni koji su bili suradnici službe državne sigurnosti
- oni koji su već bili snažno povezani sa sustavom, čime se načelno isključuje preuzimanje vojnika s činom pukovnika i višim
- oni koji su odgovorni za određene prekršaje ili zločine.

Ingo Schadt je natporučnik u Glavnom stožeru Bundeswehra, Stožer vodstva oružanih snaga Füs 14

2. POLAZIŠNO STANJE

Prvi zapovjednik zapovjedništva Bundeswehra Istok, general pukovnik Schönbohm, postavio je pri izgradnji Bundeswehra u novim saveznom pokrajinama smjernicu prema kojoj vojnici Bundeswehra "ne dolaze kao pobjednici pobijedenima, nego kao Nijemci Nijemcima". Pitanje, može li se i uolikoj mjeri ova formulacija uskladiti s načinom na koji su vojnici na koje se odnosila tumačili stvarnost, bila je odlučujuća za provedbu koncepta integracije bivših vojnika Nacionalne narodne armije (*Nationale Volksarmee*, NVA). Stvaranje povjerenja i uvjerljivosti bio je od samog početka bitni preduvjet za uspješnu integraciju.

U početnom su stadiju razlike u materijalnom stanju bile manje odlučujuće od razlika u političkoj i vojnoj socijalizaciji.

Povjerenje se moglo dobiti jedino ako su preuzeti vojnici mogli sami iskusiti da u Bundeswehru postoji visoka mjera usuglašenosti između teorije i prakse u temeljnim pitanjima kao što su

TABLICA 2 Sastavnice unutarnjeg vođenja Bundeswehra

1. Položaj oružanih snaga u demokratskoj pravnoj državi
2. Postupak prema ljudima u Bundeswehru
3. Primjena načela obrambenog prava.

Te tri točke predstavljaju i jezgru filozofije vođenja Bundeswehra, jezgru koju mi zovemo "unutarnjim vođenjem."

Posebice su se časnici s dugim rokom služenja u NVA smatrali izloženima dvostrukoj potrebi opravdanja. Kao prvo, osjećali su se izazvanima da se suoče sa svojom prošlošću kako bi naposljetku sami sebi pojasnili svoju ulogu u političko-društvenom sustavu DDR-a. Kao drugo, bili su više od drugih vojnika prinuđeni unutar i izvan oružanih snaga opravdavati svoju odluku da služe u Bundeswehru. Mnogi od tih vojnika još i danas žive vrata do vrata sa svojim bivšim drugovima, što može dovesti do posebnih problema. Ako s tim žele izići na kraj, trebaju vremena kako bi se otvorili službenoj okolini.

3. TEMELJNI UZORAK ODNOSA BIVŠIH VOJNIKA NVA PREMA PROŠLOSTI

U studiji Instituta za socijalnu znanost Bundeswehra vidljivo je pet temeljnih uzoraka odnosa bivših vojnika NVA prema vlastitoj prošlosti:

1. Prva skupina čistih "vojnih stručnjaka" uopće nema problema s vlastitom

prošlošću, budući da njihova odluka o izboru zanimanja uglavnom nema ništa zajedničkoga sa svjetonazornim motivima: "Želio sam otići u NVA kako bih postao pilot." Za njih stupanje u Bundeswehr, zbog univerzalne sličnosti vojnoga, nije predstavljalo problem.

2. Druga skupina prezire vlastitu prošlost. Osjeća se zloupotrijebljenom i ne može se uvijek osloboditi samosažaljenja.
3. Treća skupina usmjerena je prema postupcima i razmišljanju iz uviđaja. Ona se suočava sa sudgovornošću za ranije odnose i želi novi početak.
4. Četvrta skupina prolagođava se novoj situaciji a da se pritom ne odriče potpuno staroga sustava.

Suočavanje s prošlošću nije bez posljedica po osjećaj vlastite vrijednosti bivših vojnika NVA, a time i po njihovu podložnost sukobima i spremnost na sudjelovanje u sukobima. U međusobnoj usporedbi, najviše je samopouzdanja pokazala prva skupina "vojnih stručnjaka". Vojnici iz drugih kategorija ponašaju se povučeno i imaju znatno manje izraženo samopouzdanje.

4. MJERE IZOBRAZBE

Integracija vojnika preuzetih iz NVA bila je za koncepciju unutarnjeg vodstva najveće iskušenje od osnivanja Bundeswehra. Od samog početka bilo je jasno da će njihova uvjerljivost kao kolega i nadređenih u velikoj mjeri ovisiti o tome, u kolikoj su mjeri usvojili načela unutarnjeg vođenja i u kolikoj ih mjeri mogu primijeniti na praktične postupke.

U početnoj su fazi časnici koji su ranije služili u NVA upoznati s načelima unutarnjeg vođenja u prvom redu u središtu unutarnjeg vođenja Bundeswehra s težištima na vođenju ljudi i političkoj izobrazbi. Pri tome se kao polazište uzimao vrijednosni poredak Temelnog zakona (Ustava) i načela unutarnjeg vođenja koja iz njega proizlaze.

I u Akademiji vođenja Bundeswehra provedena je dodatna izobrazba časnika bivše NVA. Ta je izobrazba u okviru pripreme za tečaj stožerne službe sadržavala i područje izobrazbe unutarnje vođenje. Isto je vrijedilo i za pripremu satnika i poručnika za sudjelovanje u redovitom temeljnom tečaju za stožerne časnike.

Izobrazba u središtu za unutarnje vođenje odvijala se u više faza:

- Na početku, još prije njemačkog ujedinjenja, u rujnu/listopadu 1990., uslijedila je prethodna izobrazba za tada još službujuće zapovjednike iz NVA s tematskim težištem na obrambenom pravu.

U drugoj fazi, od 1991. do kraja 1992., provedena je "dodatna izobrazba unutarnje vodstvo" za personal preuzet iz NVA, u obliku dvotjednih seminara.

- Uključivanje dočasnika i časnika koji su ranije služili u NVA u redovite tečajeve

napredovanja i služenja s odgovarajućim udjelom sati unutarnjeg vođenja donio je, u izobrazbi, prijelaz u normalno stanje.

Pristupanje izobrazbi za časnike s rokom službe u NVA u središtu za unutarnje vođenje u Koblenzu nije bilo usmjereno samo na prenošenje znanja o unutarnjem vođenju. Barem u istoj mjeri bilo je važno uspostaviti, u mnogim razgovorima, ozračje povjerenja i spremnosti na slušanje i dijalog, kako bi se omogućilo biografsko suočenje s prošlošću bez pritiska opravdavanja i kako bi se mogli naučiti značajni sadržaji unutarnjeg vođenja. Samo se na taj način mogao pokrenuti proces učenja koji je poglavito čiste "vojne stručnjake" doveo do spoznaje da unutarnje vođenje znači više od pukog odnosa prema podređenima. Mišljenje da ne postoje razlike između koncepcije unutarnjeg vođenja na jednoj i prakse vođenja koja je prevladavala u NVA na drugoj strani, vladalo je, poglavito često, među časnicima starije životne dobi.

Udio unutarnjeg vođenja u dodatnoj izobrazbi i prvenstveno u stvarnosti doživljena praksa vođenja u Bundeswehru, dopuštala je, međutim, sve manje prostora tome mišljenju. Međutim, ne može se uvijek spoznati u kolikoj su mjeri izmijenjena uvjerenja i vrijednosni sudovi doista i usvojeni.

Radi bolje potpore izobrazbi u novim saveznom pokrajinama uređena je 1994. podružnica središta unutarnjeg vođenja u Strausbergu blizu Berlina. Od 1994. kao stožerni časnik za poduku u središtu unutarnjeg vođenja, angažiran je jedan stožerni časnik koji je ranije služio u NVA.

Još je i danas od velike važnosti za provedbu koncepta unutarnjeg vođenja u novim saveznom pokrajinama pitanje kako se doživljava zapadne zapovjednike, šefove brigada i narednike u svakodnevnom životu vojarni u novim saveznom pokrajinama.

Spremnost na razgovor s podređenima, osobni kontakt, informativno ponašanje, briga i skrb izrazito se prepoznaju kao pozitivna razlika naspram NVA.

Nakon faze potrebne prilagodbe razini izobrazbe na različitim razinama službe i okončanje odgovarajućih obrazovanja i službi, uslijedilo je planiranje i uključivanje vojnika s iskustvom iz NVA u dužnosti u postrojbama i stožerima. To se odvijalo prema istim načelima personalnog vođenja koja vrijede za sve ostale vojnike. Time su i stegovni nadređeni s ranijom službom u NVA postali svakodnevicom. To u međuvremenu vrijedi i za razine bataljona i brigade.

Postrojba časnika i dočasnika obrazovanih u Bundeswehru sada raste. Sva iskustva upućuju na to da su napredujući časnici i dočasnici prevladali početne probleme i da je kod njih iskrenost i u pogledu unatrag – najdalje odmakla.

5. INTEGRACIJA UNUTAR ORUŽANIH SNAGA

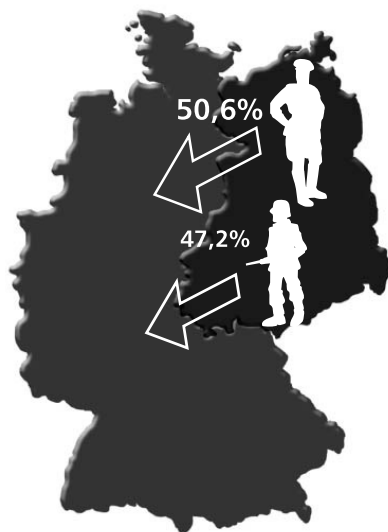
Od ukupno 10.873 vojnika s ranijom službom u NVA preuzetih u nastavak službe, 19. rujna 1996. u službi ih je bilo još 9.455.

TABLICA 3 Kategorije preuzetih pripadnika NVA

Oni su podijeljeni u pojedinačne skupine prema napredovanju odnosno statusu kako slijedi:

časnici (profesionalni vojnici)	2.224
časnici (vojnici na određeno vrijeme)	599
dočasnici s portepeeom (profesionalni vojnici)	2.660
dočasnici s portepeeom (vojnici na određeno vrijeme)	2.754
dočasnici bez portepeea	1.149
vojnici	69

TABLICA 4 Razmještaj preuzetih časnika NVA prema saveznim pokrajinama

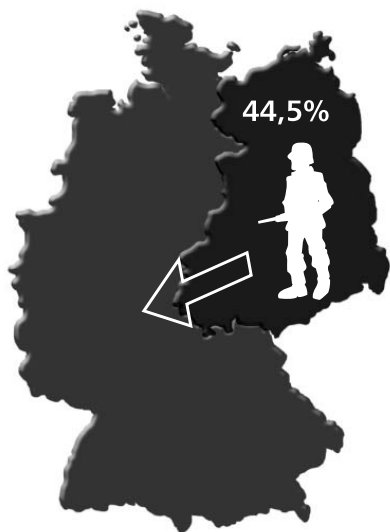

50,6 % profesionalnih časnika službuje u starim saveznim pokrajinama (ranijoj Zapadnoj Njemačkoj). Taj postotak kod časnika na određeno vrijeme iznosi 43,9 %.

Cilj angažiranja poglavito viših časnika preuzetih iz bivše NVA u postrojbama starih saveznih pokrajina time je dosegnut bez ograničenja.

Ukupno 47,2 % vojnika iz novih saveznih pokrajina (bivša DDR), koji nisu ranije služili u NVA, vrši službu u starim saveznim pokrajinama.

TABLICA 5 Razmještaj preuzetih ročnika iz novih saveznih pokrajna

Kod ročnika taj udio iznosi 44,5 %. Kako bi se postigao cilj službovanja blizu zavičaja, predviđeno je, ukoliko je moguće, njihovo raspoređivanje na mjesta u starim savezним pokrajinama, koja su lako dostupna.

Angažiranje u postrojbama u novim savezним pokrajinama časnika koji su čitavi rok službe proveli u Bundeswehru i angažiranje vojnika koji su služili u NVA bio je od samog početka važan cilj personalnog vođenja Bundeswehra. Jedino se na taj način mogla i u glavama oblikovati svijest o "vojsci jedinstva".

6. PERSONALNO VOĐENJE

U izlučnim postupcima za promjenu statusa i napredovanja, za vojnike u novim savezним pokrajinama vrijede isti uvjeti kao i za vojnike na zapadu zemlje. U pojedinačnim slučajevima mogu posebne okolnosti, koje su povezane s ranijom službom i izobrazbom u bivšoj NVA, zahtijevati posebno razmatranje.

Vojnici s ranijom službom u bivšoj NVA trenutačno se, zbog prekratkog staža u Bundeswehru i posebice zbog nedostatka potrebnog broja ocjena, još uvijek vode u odvojenim redovima napredovanja. U pogledu na ciljanu jednakost šansi, mjesta koja se mogu koristiti u svrhu izbora za napredovanje dijele se za trajanja prijelaznog razdoblja u odnosu kandidata za napredovanje Istok/Zapad. Izjednačavanje postupaka uslijedilo je u ovisnosti o 2. planiranom ocjenjivanju u različitim skupinama činova s početkom u listopadu 1995. i bit će zaključeno u travnju 1997.

Raduje činjenica da je do sada daleko više od polovice svih časnika i dočasnika preuzetih iz bivše NVA bilo moguće promaknuti u viši rang. U svrhu promaknuća časnika na službi u postrojbama u činove od satnika i bojnika, sanitetskih časnika u čin liječnika-pukovnika i dočasnika u čin višeg stožernog narednika, napravljene su posebne uredbe prema kojima je vrijeme službe u NVA u stanovitom opsegu uzeto u obzir zbog omjera. Kako bi se ublažile nastale grubosti pri utvrđivanju čina preuzimanja, natporučnici i satnici dobili su u slučaju određenih rokova ranije službe prilikom napredovanja već nakon 2 ½ umjesto nakon 4 godine služenja u Bundeswehru, liječnici nakon 2 ½ umjesto nakon 7 godina i stožerni narednici nakon 6 umjesto 11 godina. Za te je postupke u svakom pojedinačnom slučaju bilo potrebno izvanredno dopuštenje saveznog personalnog vijeća. Izvanredno dopuštenje, za časnike u postrojbama vremenski ograničeno do 31.12.1995., za sanitetske časnike i dočasnike do 31.12.1997., do sada je dodijeljeno za 384 časnika; prvi stožerni narednici tek će u siječnju 1997. ispuniti odgovarajuće preduvjete.

U ostalim slučajevima za personalno vođenje vojnika u starim i novim saveznim pokrajinama vrijede jedinstveni postupci.

7. SUDJELOVANJE U AKCIJI IFOR-a

Sudjelovanje istočnonjemačkih dijelova postrojbi, kao vodećih jedinica u akciji IFOR-a u međuvremenu je najjasniji pokazatelj mogućnosti postrojbi u novim saveznim pokrajinama i time dosegnute visoke razine integracije.

Inženjerijski bataljon 801 iz Storkowa bio je kao vodeća postrojba drugoga kontingenta GECONIFOR (L) od svibnja do kraja kolovoza u bivšoj Jugoslaviji. Transportni bataljon 410 iz Burga angažiran je od nedavno kao vodeća postrojba trećega kontingenta.

U regionalnim i nadregionalnim medijima sudjelovanje tih postrojbi u kontingentu IFOR-a opsežno je hvaljeno. Angažman inženjerije izazvao je posebnu pozornost zbog akcija čišćenja mina, među ostalim u Mostaru, i zbog ranjavanja jednog natporučnika inženjerije. Pod vodstvom inženjerijskog bataljona 801 popravljene su ceste na više od 40 različitih mjesta a 7 važnih razrušenih cestovnih mostova obnovljeno je i otvoreno za promet.

Premda mjesni mediji naglašavaju sudjelovanje postrojbi iz određenih mjesta, vojnici iz tih regija i u osobnim razgovorima i u intervjuima objašnjavaju da na to sudjelovanje gledaju kao na nešto što je samo po sebi razumljivo. Oni su ponosni onim što su postigli na području njihova angažiranja, pokazuju zdravo samopouzdanje i naglašavaju doživljeno zajedništvo. Ne može se previdjeti motivacijski zamah za čitavu postrojbu. Ta činjenica također govori u prilog tome da je vojska zajedništva postala sama po sebi razumljivom, kao i naznake da u unutarnjoj strukturi nisu nastale razlike prema postrojbama iz zapadnih saveznih pokrajina. Ni razina izobrazbe ne razlikuje se od visoke razine izobrazbe zapadnih postrojbi.

TABLICA 6 - Ciljevi unutarnjeg vođenja

Ciljevi unutarnjeg vođenja jesu:

- podupirati integraciju Bundeswehra i vojnika u državu i društvo kao i buditi razumijevanje za zadaće Bundeswehra u savezu i u sustavima uzajamne kolektivne sigurnosti;
- uzimajući u obzir etičke aspekte, davati politička i pravna objašnjenja za vojničku službu i učiniti vidljivim i razumljivim smisao vojne zadaće;
- jačati spremnost vojnika za savjesno ispunjavanje obveza, za preuzimanje odgovornosti i za suradnju te čuvati zajedništvo postrojbe;
- dostojno čovjeka oblikovati unutarnji poredak oružanih snaga, usmjeren prema pravnom poretku i učinkovito u ispunjenju zadaća.

Izgradnja Bundeswehra u novim savezним pokrajinama, preuzimanje bivših vojnika NVA i pozivanje vojnih obveznika s različitim socijalizacijskim iskustvima i vrijednosnim usmjerenjima predstavljalo je najveći ispit za unutarnje vođenje. I zanimanje mnogih država, od Poljske do Južne Afrike, za ovaj model pokazuje da je taj ispit položen.